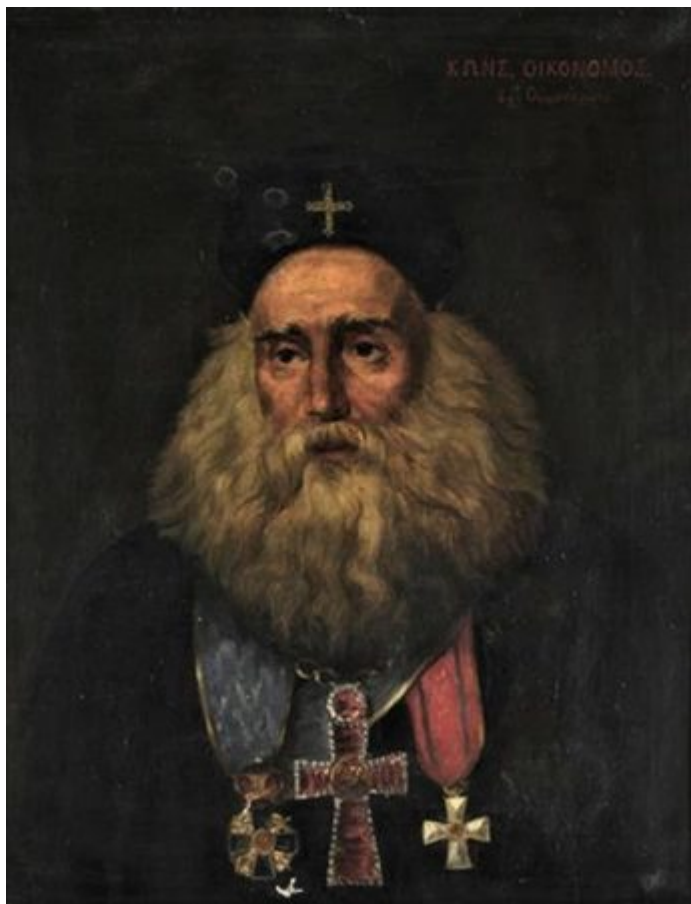

Κωνσταντίνος Οικονόμου, Διεθνούς κύρους διαπρεπής λόγιος και εκκλησιαστική φυσιογνωμία (Αλέξανδρος Νικηφόρος, Θεολόγος)

/ [Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

Ο Κωνσταντίνος Οικονόμου ήταν μεγάλη εκκλησιαστική φυσιογνωμία του 19ου αι. και υπήρξε διαπρεπής κληρικός και θεολόγος. Γεννήθηκε στις 27 Αυγούστου 1780 στην Τσαριτσάνη της Θεσσαλίας. Ο πατέρας του ήταν κληρικός και ονομαζόταν Κυριάκος. Τα πρώτα γράμματα τα παρακολούθησε κοντά στον πατέρα του που ήταν λόγιος. Διδάχθηκε την Ελληνική και Λατινική γραμματεία και τα ιερά γράμματα. Ολοκλήρωσε τις σπουδές του στη σχολή των Αμπελακίων και επικεντρώθηκε περισσότερο στα εγκύκλια μαθήματα και στην εκμάθηση της Γαλλικής γλώσσας.

Κωνσταντίνος Οικονόμος, ελαιογραφία του Αύγουστου Πικαρέλη. (Εθνικό Ιστορικό Μουσείο).

Μετά το θάνατο του πατέρα του χειροτονήθηκε διάκονος (1801) και μετά το πέραςμα 4 χρόνων πρεσβύτερος. Το 1806 θεωρήθηκε ύποπτος από τους Τούρκους για την συμμετοχή του στο επαναστατικό κίνημα του παπά-Ευθυμίου Βλαχάβα εναντίον του Αλή-Πασά και φυλακίζεται στις φυλακές των Ιωαννίνων αλλά μετά την άμεση καταβολή αρκετών χρημάτων αφέθηκε ελεύθερος, όχι όμως για αρκετό διάστημα, καθώς συλλαμβάνεται ξανά αλλά αυτή τη φορά απελευθερώθηκε ύστερα από την μεγάλη επιχείρηση των Ελλήνων, όπου κατάφεραν και τον απήγαγαν.

Έτσι, μην έχοντας μεγάλη ασφάλεια στην περιοχή του, αναγκάστηκε να καταφύγει αρχικά στις Σέρρες και συγκεκριμένα στην Ιερά Μονή Τιμίου Προδρόμου και ύστερα κατευθύνθηκε προς τη Θεσσαλονίκη ως έξαρχος και επίτροπος του μητροπολίτη Θεσσαλονίκης Γερασίμου. Στη Θεσσαλονίκη διέμεινε δύο έτη και οι κάτοικοι της περιοχής εκτίμησαν πολύ την παρουσία του. Το 1809 προσκλήθηκε από τον Κωνσταντίνο Κούμα να πάει στην Σμύρνη για να διδάξει στο Φιλολογικό Γυμνάσιο.

Εκτός από τη διδασκαλία στο Γυμνάσιο, διορίστηκε και ως ιεροκήρυκας από το 1809 έως το 1819 αλλά όταν ο Κούμας αποχώρησε, πήρε τη θέση του σχολάρχη. Μέσω του κηρύγματος προσπαθούσε να αντιμετωπίσει και τους ετερόδοξους. Από

την άλλη πλευρά στο Γυμνάσιο δίδασκε ελληνική φιλολογία και ο αδερφός του, ιστορία και χημεία. Το μεγάλο χαρακτηριστικό του Οικονόμου θεωρούνταν η ξεχωριστή μέθοδος που χρησιμοποιούσε στην εκπαίδευση, καθώς αντιλαμβανόταν το διαφορετικό χαρακτήρα και την διαφορετική πνευματική καλλιέργεια κάθε παιδιού.

Όμως όλο το πνευματικό έργο του Κωνσταντίνου Οικονόμου στη Σμύρνη αντιμετωπιζόταν με μεγάλη καχυποψία από το Μητροπολίτη Σμύρνης, με αποτέλεσμα ο επίσκοπος να πείσει τους δημογέροντες και διάφορους άλλους συλλόγους να συντάξουν επιστολή με ψευδείς κατηγορίες εις βάρος του και να την αποστείλουν στο Οικουμενικό Πατριαρχείο. Όμως ο Οικονόμου μέσω της αδιάβλητης διδασκαλίας του και με τον άριστο χειρισμό των καθηκόντων του κατάφερε να κερδίσει την εύνοια του Οικουμενικού Πατριαρχείου ώστε οι ψευδείς κατηγορίες των Σμυρναίων να μην διασαλεύσουν την μεγάλη εκτίμηση που έτρεφε για το πρόσωπο του Οικονόμου ο Πατριάρχης.

Μετά τη διάλυση του Φιλολογικού Γυμνασίου, διορίστηκε από τον Πατριάρχη Γρηγόριο Ε΄, Μέγας Οικονόμος και Ιεροκήρυκας του Πατριαρχείου, διότι από καιρό ο Πατριάρχης παρακολουθούσε με ιδιαίτερο ενδιαφέρον την πολυετή δράση του στη Σμύρνη. Επειδή όμως άρχισαν να κυκλοφορούν φήμες για επικείμενες επαναστατικές εξεγέρσεις των Ελλήνων ολοένα και περισσότερο, οι Οθωμανοί φοβήθηκαν και θεώρησαν ύποπτο για τον επικείμενο αναβρασμό των Ελλήνων τον Οικονόμου, ο οποίος με τα φλογερά κηρύγματά του ξεσήκωνε τους Ραγιάδες και αυτό είχε ως αποτέλεσμα την άμεση απομάκρυνσή του από την Κωνσταντινούπολη. Έτσι λίγες ημέρες πριν την έναρξη των βίαιων σφαγών κατέφυγε στη Ρωσία. Στη Ρωσία μεταφέρθηκε και το λείψανο του Πατριάρχη Γρηγορίου του Ε΄, τον οποίο οι Τούρκοι απαγχόνισαν. Εκτιμώντας ιδιαίτερα την μεγάλη προσωπικότητα του Πατριάρχη Γρηγορίου του Ε΄, ο Κωνσταντίνος Οικονόμου εξεφώνησε επιτάφιο λόγο προς τιμήν του ηρωικού κληρικού.

Όμως η φήμη του Οικονόμου ως μεγάλου ρήτορα και εξαιρετικής πνευματικής και ηθικής φυσιογνωμίας διαδόθηκε παντού. Το 1822 ταξίδεψε στην Πετρούπολη όπου συνόδευε τα τέκνα της οικογένειας Μουρούζη και έτυχε τιμητικής ακροάσεως από τον αυτοκράτορα Αλέξανδρο. Στη συνέχεια, η Εκκλησιαστική Ακαδημία της Πετρούπολης τον εξέλεξε εταίρο. Όμως τα επόμενα χρόνια για τον Οικονόμου ήταν δύσκολα καθώς έχασε τη μητέρα του, τη σύζυγό του και τον αγαπημένο αδερφό του από χολέρα στη Βιέννη. Έτσι, αναγκάστηκε το 1832 να πάρει το δρόμο της επιστροφής. Κατά την αποχώρησή του από τη Ρωσία, του απονεμήθηκε το παράσημο της Αγίας Άννης και του δόθηκε ισόβια σύνταξη επτά χιλιάδων ρουβλίων. Διερχόμενος από το Βερολίνο έτυχε εξαιρετικής υποδοχής από την ελληνική παροικία και από τους φιλέλληνες Γερμανούς λόγιους. Ο βασιλιάς της Πρωσίας, Γουλιέλμος Γ΄, απένειμε στον Κωνσταντίνο Οικονόμο το παράσημο του

Ερυθρού Αετού.

Επίσης, κατά την διέλευσή του από τη Ρώμη, έγινε δεκτός από τον Πάπα Γρηγόριο ΙΖ', τον οποίο επισκέφθηκε στο Βατικανό. Τον Οκτώβριο του 1834 επέστρεψε στην Ελλάδα. Αρχικά εγκαταστάθηκε στην πρωτεύουσα, στο Ναύπλιο και εν συνεχεία στην Αθήνα όπου έδρασε ως επιστήμονας, συγγραφέας και ρήτορας, διατηρώντας τη μεγάλη εκκλησιαστική του ανδρεία. Στις 8 Μαρτίου 1857 αυτή η ξεχωριστή προσωπικότητα άφησε την τελευταία της πνοή. Η κηδεία του τελέστηκε με ιδιαίτερη μεγαλοπρέπεια.

Το εκκλησιαστικό του έργο στην Ελλάδα

Μετά από 26 ολόκληρα χρόνια φτάνει στην Ελλάδα, όπου έρχεται αντιμέτωπος με ένα σοβαρό εκκλησιαστικό πρόβλημα, στο οποίο αφιέρωσε το ενδιαφέρον και την προσοχή του: πρόκειται για το Αυτοκέφαλο της Εκκλησίας της Ελλάδος και εν γένει τη διαρρύθμιση των εκκλησιαστικών πραγμάτων στην Ελλάδα. Έτσι άρχισε να διεξάγει τους μεγαλύτερους αλλά και σπουδαιότερους αγώνες του για την Εκκλησία.

Υπέρμαχος της νέας μεταβολής των εκκλησιαστικών πραγμάτων ήταν ο Θεόκλητος Φαρμακίδης, ο οποίος στράφηκε υπέρ της υπαγωγής της Ελλαδικής Εκκλησίας υπό την κηδεμονία της πολιτικής εξουσίας και τάσσεται υπέρ της

πλήρης ανεξαρτητοποίησης από το Οικουμενικό Πατριαρχείο. Παρόλο που οι δύο άντρες είχαν την ίδια καταγωγή, διέθεταν διαφορετικά φρονήματα. Από τη μια πλευρά φανερώνεται η παραδοσιακή άποψη του Οικονόμου, ο οποίος ήταν υπέρμαχος του Πατριαρχείου και της σύνδεσης με αυτό, ενώ από την άλλη εκδηλώνεται μια προτεσταντίζουσα και δυτικόφιλη άποψη.

Έτσι εξαιτίας των διαφορετικών αντιλήψεων ξέσπασε μια έριδα η οποία οδήγησε σε ακρότητες και τις δύο πλευρές. Ο Οικονόμου, καθώς ήταν γνώστης των εκκλησιαστικών πραγμάτων και είχε επαφές με το Οικουμενικό Πατριαρχείο, αντέδρασε στα κηρύγματα του Φαρμακίδη. Ειδικά η εφημερίδα «Ευαγγελική Σάλπιξ», η οποία στην αρχή εκδιδόταν στο Ναύπλιο και αργότερα στην Αθήνα από τον Αρχιμανδρίτη Γερμανό, χρησιμοποιήθηκε από τον Οικονόμου εναντίον του Φαρμακίδη.

Ο Κ. Οικονόμου είχε ήδη ασχοληθεί με τα εκκλησιαστικά ζητήματα της εκκλησίας της Ελλάδος μέσα από τα συγγράμματά του, πριν ακόμη από την επιστροφή του στην Ελλάδα. Το 1830 συντάσσει το έργο «Εκ δέκα όρων συνοδικόν αυτού», το οποίο απέστειλε στο Οικουμενικό Πατριαρχείο ώστε να εξεταστούν διεξοδικά τα ζητήματα της διαρρύθμισης και διευθέτησης των εκκλησιαστικών πραγμάτων στην Ελλάδα. Αργότερα το παραπάνω έργο χρησιμοποιήθηκε ως βάση του συνοδικού τόμου με τον οποίο αποδόθηκε το Αυτοκέφαλο στην Εκκλησία του Ελληνικού Βασιλείου (1850). Ακόμη, στο Ναύπλιο όπου διέμενε για ένα ορισμένο διάστημα, έγραψε μια διατριβή 300 σελίδων με τίτλο «Περί των τριών τας Εκκλησίας βαθμών», μια επιστολιμαία διατριβή, όπου κάνει λόγο για τη γνησιότητα των αποστολικών κανόνων, έχοντας ως στόχο να αντικρούσει ορισμένες γνώμες και απόψεις του Φαρμακίδη που έρχονταν σε αντίθεση με τους Ιερούς Κανόνες της Εκκλησίας.

Το 1835, καθώς γίνεται η μεταφορά της ελληνικής πρωτεύουσας από το Ναύπλιο στην Αθήνα, καταφθάνουν και οι δύο αντίπαλοι να συνεχίσουν τον μεταξύ τους αγώνα. Εκείνη την περίοδο διαπιστώνουμε ότι εναντίον του Οικονόμου βρίσκεται και ο αρχιμανδρίτης Νεόφυτος Βάμβας.

Η σύγκρουση των δύο μεγάλων μορφών είχε πάρει μεγάλες διαστάσεις. Ο Οικονόμου υποστήριζε ότι κανένας κοσμικός και καμιά πολιτική αρχή δεν μπορεί να επέμβει στα εκκλησιαστικά πράγματα χωρίς τη συγκατάθεση του Οικουμενικού Πατριαρχείου, μέσω του οποίου μπορεί να δοθεί κάθε λύση δογματικού ή άλλου εκκλησιαστικού ζητήματος. Από την άλλη μεριά, για το Φαρμακίδη, ο οποίος ήταν επηρεασμένος από την προτεσταντική νοοτροπία, η εκκλησία και το κράτος είναι ενωμένα και όχι δύο ξεχωριστά σώματα. Έτσι, ο Οικονόμου χαρακτηρίστηκε συντηρητικός και ο Φαρμακίδης φιλελεύθερος και νεωτεριστής.

Ο Κωνσταντίνος Οικονόμου εκτός από τις μελέτες τις οποίες δημιούργησε αμυνόμενος ή επιτιθέμενος εναντίον του Φαρμακίδη, ασχολήθηκε και με διάφορες άλλες μελέτες μέσω των οποίων προσπαθούσε να εκφράσει τις εκκλησιαστικές του

απόψεις, αν και πολλές φορές η ευσέβειά του και οι συντηρητικές του γνώμες τον οδηγούσαν σε ακρότητες.

Μέσα από όλα αυτά διαπιστώνουμε ότι ο Κωνσταντίνος Οικονόμου ήταν μια μεγάλη εκκλησιαστική προσωπικότητα, η οποία μέσω των εκκλησιαστικών γνώσεων του προσπαθούσε να αντιμετωπίσει τις νεωτεριστικές εκκλησιαστικές απόψεις που εκδηλώνονταν στο νεοσύστατο κράτος, με αποτέλεσμα να συγγράψει πολλά έργα που εξυμνούν την εκκλησιαστική παράδοση της Ελλάδας.